

**ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
ЗА ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Стаття присвячена комплексному дослідженню і науковому аналізу чинного антикорупційного законодавства, яке регулює притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності у вигляді дисциплінарного звільнення за вчинення корупційних правопорушень, внесено пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: юридична відповідальність, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарне звільнення, корупційні правопорушення, державні службовці.

Недопущення корупційних правопорушень серед державних службовців є запорукою розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави.

Проблема боротьби з корупцією серед посадових осіб державної служби дуже гостро стояла і стоїть майже у всіх пострадянських державах. Не виключенням є і Україна.

Державні службовці — це особи, які, перебуваючи на державній службі, виконують завдання і функції держави. Тому саме від того, наскільки сумлінно вони ставляться до виконання своїх службових обов'язків, залежить стан прав і свобод людини в Україні.

Одним із заходів стимулювання сумлінного ставлення державних службовців до своїх обов'язків і недопущення ними корупційних правопорушень є законодавчо закріплена можливість притягнення їх, у передбачених законодавством випадках, до юридичної відповідальності, у тому числі й до дисциплінарної відповідальності у вигляді дисциплінарного звільнення.

Проблема дисциплінарної відповідальності державних службовців досліджувалась такими правниками, як В. С. Венедиктов [1], М. І. Іншин [2], Є. В. Охотський, В. Г. Ігнатов [3] та іншими. Проте за межами їх праць залишилися деякі питання дисциплінарного звільнення державних службовців за вчинення корупційних правопорушень.

Метою статті є аналіз чинного антикорупційного законодавства, яке регулює притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності, у вигляді дисциплінарного звільнення за вчинення корупційних правопорушень і внесення пропозицій щодо удосконалення такого законодавства.

Стаття 1 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI (далі Закон) дає легальне поняття корупції — як використання особою, зазначеною в частині першій ст. 4 цього Закону, наданих їй службових повноважень і пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій ст. 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень і пов'язаних із цим можливостей [4].

Відповідно до підпункту «в» пункту 1 ч. 1 ст. 4 Закону до суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення відносяться державні службовці [4].

Юридична відповідальність державних службовців — багатогранна категорія як за змістом, так і за структурою. Вона має економічні, моральні, культурні, психологічні, правові й інші аспекти. Її структура виявляється у взаємодії тих чи інших суб'єктів правовідносин. Юридична відповідальність державних службовців органічно пов'язана з правовими засадами службово-трудої діяльності, необхідністю суворого дотримання ними державної та службової дисципліни, законності [2, с. 345].

Як зазначають Є. В. Охотський та В. Г. Ігнатов, до складу заходів необхідної й можливої поведінки державного службовця входить і відповідальність за невиконання або неналежне виконання покладених на нього обов'язків і обмежень. Відповідальність виявляється і в застосуванні до держав-

ного службовця різних стягнень і покарань за скоєння вчинків і дій, котрі юридично визнаються забороненими і шкідливими [3, с. 479].

Таким чином, юридична відповідальність державних службовців за корупційні правопорушення це системи заходів, спрямованих на позбавлення державних службовців певних цінностей з метою забезпечення ефективної реалізації ними своїх функціонально-посадових обов'язків.

Частина 1 ст. 21 Закону передбачає можливість притягнення суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних правопорушень [4].

Дисциплінарна відповідальність державних службовців полягає в обов'язку державного службовця відповідати за вчинення трудового правопорушення і понести відповідні санкції у формі дисциплінарних стягнень.

Неможна не погодитися з висновками В. С. Венедиктова, що подальша демократизація громадського життя, розвиток ринкової економіки і становлення правової держави вимагають наведення належного порядку в забезпеченні реалізації трудових відносин. Визначне місце в рішенні цієї проблеми приділяється і трудовій юридичній відповідальності. Будучи одним з найважливіших засобів забезпечення виконання трудових обов'язків, трудова юридична відповідальність є також своєрідним гарантом зміцнення законності при виникненні, зміні або припиненні трудових відносин в умовах існування різних і рівноправних форм власності [1, с. 209].

Чинний Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. 3723-ХІІ [5], крім основних прав (ст. 11) і обов'язків (ст. 10) державних службовців, передбачає й певні обмеження (ст. 16) серед яких і обмеження, передбачені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р.

Варто зазначити, що дисциплінарна відповідальність державних службовців передбачена як нормами Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ, так і нормами КЗпП України.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ дисциплінарні стягнення застосовуються до державного службовця за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних із проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює.

До службовців, крім дисциплінарних стягнень, передбачених чинним законодавством про працю України (догана та звільнення — ст. 147 КЗпП Ук-

раїни), можуть застосовуватися такі заходи дисциплінарного впливу:

попередження про неповну службу відповідність;

затримка до одного року у присвоєнні чергово-го рангу або у призначенні на вищу посаду [5].

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ, крім загальних підстав, передбачених КЗпП України, державна служба припиняється у разі недотримання пов'язаних із проходженням державної служби вимог, передбачених ст. 16 цього Закону [5], тобто недотримання обмежень, передбачених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI.

Таким чином, притягнення державного службовця до кримінальної чи адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень тягне за собою і притягнення до дисциплінарної відповідальності у вигляді дисциплінарного звільнення з державної служби.

Дисциплінарна відповідальність, як один із видів юридичної відповідальності, є предметом регулювання норм трудового права. До дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення притягаються визначені ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI особи, які є суб'єктами трудових правовідносин, за виключенням військовослужбовців Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів формувань, служба (праця) яких регулюється нормами адміністративного права.

Варто зазначити, що в Україні реформування антикорупційного законодавства здійснюється одночасно з реформуванням законодавства про державну службу. 17 листопада 2011 р. Президентом України був підписаний Закон України «Про державну службу» № 4050-VI в новій редакції, який набирає чинності з 1 січня 2013 р. [6].

Новий Закон України «Про державну службу» № 4050-VI в редакції від 17.11.2011 р. конкретизує випадки застосування дисциплінарного стягнення у формі дисциплінарного звільнення.

Частина 1 ст. 38 Закону України «Про державну службу» № 4050-VI в редакції від 17.11.2011 р. визначає підстави для припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу. До таких підстав, серед інших, відносяться:

набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції»;

набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину та/або встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави.

У даних випадках суб'єкт призначення зобов'язаний звільнити державного службовця у триденний строк із дня настання або встановлення вищевказаного факту, якщо інше не встановлено законом [6].

Таким чином, за вище вказаних обставин, застосування дисциплінарного стягнення у вигляді дисциплінарного звільнення державного службовця є обов'язком, а не правом суб'єкта призначення.

Стаття 53 Закону України «Про державну службу» № 4050-VI в редакції від 17.11.2011 р. регламентує види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до державних службовців (зауваження; догана; сувора догана; попередження про неповну службу відповідність; звільнення з посади державної служби) і передбачає, що дисциплінарне стягнення до державного службовця застосовується не пізніше шести місяців із дня вчинення ним дисциплінарного проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування у відпустці.

Варто зазначити, що Закон України «Про державну службу» № 4050-VI в редакції від 17.11.2011 р. не вказує строки застосування дисциплінарного стягнення до державного службовця з дня виявлення такого дисциплінарного проступку. Тому ми вважаємо, що необхідно доповнити ст. 53 Закону України «Про державну службу» № 4050-VI в редакції від 17.11.2011 р. нормою, яка б передбачала строк застосування дисциплінарного стягнення до державного службовця як із дня виявлення такого дисциплінарного проступку, так і з дня вчинення ним дисциплінарного проступку.

Отже, особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців за вчинення корупційних правопорушень проявляються у тому, що:

по-перше, процедура звільнення державного службовця за корупційне правопорушення регулюється нормами трудового права;

по-друге, дисциплінарна відповідальність державного службовця за вчинення корупційних правопорушень проявляється у формі дисциплінарного звільнення;

по-третє, посадова особа, яка уповноважена відповідно до законодавства призначати на посади

державної служби і звільняти з цих посад, повинна в обов'язковому порядку застосувати до державного службовця дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення у випадку набрання законної сили рішення суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України Про засади запобігання і протидії корупції;

по-четверте, дисциплінарне стягнення у вигляді дисциплінарного звільнення за корупційне правопорушення застосовується не пізніше трьох днів із дня настання або встановлення факту набрання законної сили рішення суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності або набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину за корупційне правопорушення;

по-п'яте, дисциплінарне звільнення державних службовців за корупційне правопорушення здійснюється лише у випадках, якщо таке правопорушення регламентоване Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI.

Список використаної літератури

1. Венедиктов В. С. Інститут трудової юридичної відповідальності в системі трудового права України / В. С. Венедиктов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — 2002. — № 17. — С. 209–214.
2. Іншин М. І. Проблеми правового регулювання праці державних службовців в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / М. І. Іншин ; Національний університет внутрішніх справ. — Харків, 2005. — 452 с.
3. Государственная служба: теория и организация : курс лекций / под общ. ред. Е. В. Охотского и В. Г. Игнатова. — Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. — 640 с.
4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 40. — Ст. 404.
5. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
6. Про державну службу : Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI // Офіційний вісник України. — 2012. — № 4. — Ст. 115.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2012 р.